

2. Bobojonov R., Zafarov O., Yusupov J. Soil composition in the construction of engineering structures, their classification, assessment of the impact of mechanical properties of soils on the structure //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing, 2023. – T. 2789. – №. 1.
3. Maxkamov Z. et al. Conducting engineering and geological research on the design and construction of buildings and structures in saline areas //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing, 2023. – T. 2789. – №. 1.
4. Kayumov A., Zafarov O., Kayumov D. Changes of mechanical properties in humidification saline soil based in builds and constructions //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing, 2023. – T. 2789. – №. 1.
5. Hudaykulov R. et al. Filter leaching of salt soils of automobile roads //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2021. – T. 264. – C. 02032.
6. Maslov N. N. Fundamentals of engineering geology and soil mechanics. Textbook for high schools. –M.: Higher School, 1982.- 511 p.
7. Dmitriev V.V., Yarg L.A. Methods and quality of laboratory study of soils: textbook / V.V. Dmitriev, L.A. Yarg. –M.: KDU, 2008. - 502 p.
8. Trofimov V. T., Koroleva V. A. Laboratory work on soil science. –M.: KDU, University book, 2017. - 654 p.
9. Trofimov V. T. et al. Ground science. –M., Publishing House of Moscow State University, 2005. - 1024 p.
10. Muzaffarov A. A., Fanarev P. A. Engineering and geological support for the construction of highways, airfields and special structures. Tutorial. M.: MADI, 2016. -180 p.

BOLALARDA XAVFSIZLIKNI O'RGATISH UCHUN INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH.

Urisheva Gulchehra Tangirovna

Jizzax shahar 37-sonli DMTT tarbiyachisi

Ismatova Saxobat Xamidovna

Jizzax shahar 41-sonli DMTT tarbiyachisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarga xavfsizlik qoidalarini o'rgatishda interaktiv metodlarning o'рни va ahamiyati yoritilgan. Bolalar xavfsizligini ta'minlash — ularning jismoniy, ruhiy va ijtimoiy rivojlanishining ajralmas qismidir. Maqolada ayniqsa maktabgacha va boshlang'ich ta'lim yoshidagi bolalar bilan ishlashda an'anaviy usullardan ko'ra samaraliroq bo'lgan interaktiv yondashuvlarning afzalliklari tahlil qilingan. Turli

o'yinlar, rolli sahnalar, vizual vositalar, simulyatsiyalar va muammoli vaziyatlar orqali o'quvchilarda xavfsizlik ko'nikmalarini shakllantirish yo'llari ochib berilgan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, interaktiv metodlar bolalarning faol ishtirokini ta'minlaydi, mustahkam esda qolishni kuchaytiradi hamda hayotiy vaziyatlarga mos ravishda xavfsizlikka oid qarorlar qabul qilish malakasini rivojlantiradi. Shuningdek, maqolada pedagog va ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar ham keltirilgan.

Kalit so'zlar: Xavfsizlik madaniyati, interaktiv metodlar, bolalar psixologiyasi, ta'lim texnologiyalari, o'quv o'yinlari, maktabgacha ta'lim, simulyatsiya, rolli o'yinlar, pedagogik yondashuv, amaliy mashg'ulotlar.

Abstract: This article highlights the role and importance of interactive methods in teaching children safety rules. Ensuring children's safety is an integral part of their physical, mental and social development. The article analyzes the advantages of interactive approaches, which are more effective than traditional methods, especially when working with children of preschool and primary school age. Ways to develop safety skills in students through various games, role-playing scenes, visual aids, simulations and problem situations are revealed. According to the results of the study, interactive methods ensure the active participation of children, strengthen their memory, and develop the ability to make safety decisions in accordance with life situations. The article also provides practical recommendations for educators and parents.

Keywords: Safety culture, interactive methods, child psychology, educational technologies, educational games, preschool education, simulation, role-playing games, pedagogical approach, practical exercises.

Bugungi kunda bolalar xavfsizligini ta'minlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Ayniqsa, maktabgacha yoshdagi bolalarni hayotiy muhim ko'nikmalarga, jumladan, xavfsizlik qoidalariga o'rgatish muhim ahamiyat kasb etadi. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, bolalarning aksariyat baxtsiz hodisalarga duchor bo'lishining sababi – ularda xavfsizlik madaniyatining shakllanmaganligidir. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari uchun interaktiv metodlar orqali bolalarga xavfsizlikni o'rgatish dolzarb masala hisoblanadi. Maktabgacha va boshlang'ich

ta'lim davrida bolalarda xavfsizlik madaniyatini shakllantirish, ularni turli xavfli vaziyatlarda to'g'ri harakat qilishga o'rgatish katta ahamiyatga ega. Bugungi kunda an'anaviy og'zaki usullardan ko'ra interaktiv yondashuvlar ko'proq samara berayotganini tajriba va amaliyot tasdiqlamoqda. Mazkur maqolada bolalar xavfsizligini o'rgatishda interaktiv metodlarning pedagogik imkoniyatlari, ularning afzalliklari va qo'llash texnologiyalari keng yoritiladi.

Bolalarda xavfsizlik madaniyatining shakllanishi. Xavfsizlik madaniyati — bu bolaning o'z hayotini va atrofdagilar hayotini asrash, xavfli holatlarda to'g'ri qaror qabul qilish va xatti-harakatlarini anglab bajarish ko'nikmalarini o'z ichiga oladi. Bu madaniyat bolalikdan boshlab shakllantiriladi.

- Maktabgacha ta'lim davrida xavfsizlikka oid tushunchalar ko'proq o'yin va vizual vositalar orqali beriladi.
- Boshlang'ich ta'lim bosqichida esa bolalar real hayotiy holatlarga tayyorlanadi, muammoli vaziyatlar ustida ishlanadi.

Interaktiv metodlarning pedagogik mohiyati. Interaktiv metodlar — bu o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirokini ta'minlaydigan, bilim va ko'nikmalarni amaliy faoliyat orqali egallashga yordam beradigan o'qitish usullari yig'indisidir. Bunday metodlar orqali bolalarda:

- Erkin fikrlash,
- Muammoga echim topish,
- Mustaqil qaror qabul qilish,
- Jamoaviy muloqot va hamkorlikda ishlash kabi ko'nikmalar shakllanadi.

Interaktiv metodlarning asosiy turlari:

1. Rolli o'yinlar
2. Muammoli vaziyatlar (problem-based learning)
3. Aqliy hujum (brainstorming)
4. Simulyatsiyalar va trenajyorlar
5. Vizual vositalar (slayd, rasm, video, animatsiya)
6. Kichik guruhlarda ishlash
7. Interfaol testlar va viktorinalar

Bolalarda xavfsizlikni o'rgatishda interaktiv metodlar imkoniyatlari.

1. Rolli o'yinlar - bu metod orqali bolalar o'zlarini turli xavfli holatlarda tasavvur qiladi: yo'lda yurish, yong'in paytida harakatlanish, begona odam bilan muloqot va h.k. Rollar o'ynaladi, ular asosida to'g'ri va noto'g'ri xatti-harakatlar muhokama qilinadi.

2. Simulyatsiyalar. Maxsus tayyorlangan muhitda, masalan, maktab ichidagi "Xavfsizlik burchagi"da yong'in chiqish holati, zilzila vaqtida harakat, avtomobil yo'liga chiqish kabi holatlar simulyatsiya qilinadi. Bu metod bolalarda real hayotiy ko'nikmalarni shakllantiradi.

3. Vizual vositalardan foydalanish. Bolalar abstrakt tushunchalarni vizual yordamida yaxshiroq o'zlashtiradi. Multfilmlar, qisqa videoroliklar, plakatlar, infografikalar, rasmlar orqali xavfsizlik qoidalari tushuntiriladi.

4. Muammoli vaziyatlar asosidagi yondashuv. O'qituvchi muammoli holatni taqdim etadi, masalan: "Sen uyda yolg'izsan, eshik taqilladi. Nima qilasan?" Bu vaziyatlar orqali bolalar fikrlaydi, xavfsiz va xatarsiz yechimlarni ishlab chiqadi.

Pedagog xavfsizlikni o'rgatishda quyidagilarga e'tibor qaratishi lozim:

Bolaning yoshi va psixologik xususiyatlarini hisobga olish

Qo'rqitish emas, ongli tushuntirishga e'tibor qaratish

Har bir mavzudan so'ng mustahkamlovchi faoliyat (o'yin, rasm chizish, qisqa test)

Ota-onalar bilan hamkorlikda ish olib borish.

Maktabgacha ta'limda ishlaydigan pedagoglar uchun amaliy mashg'ulotlarda quyidagi shakllar foydalidir:

- "Agar men bo'lsam..." o'yini
- "Xavfsizlik yo'li" labirinti
- Piktogramma o'yinlari

Boshlang'ich sinf o'qituvchilari esa har haftalik xavfsizlik mashg'ulotlarini dars jadvaliga kiritib, fanlar bilan integratsiyada olib borishi mumkin.

Ota-onalar bilan hamkorlik. Ota-onalar bolalarda xavfsizlik madaniyatini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. Shuning uchun interaktiv metodlar faqat dars jarayoni bilan cheklanmasligi kerak, balki oilaviy muhitda davom ettirilishi lozim.

Tavsiya etiladigan usullar:

- Ota-onalar bilan seminarlar
 - Uy vazifasi sifatida birgalikda xavfsizlik plakati tayyorlash
 - Mobil ilovalar orqali bolalar xavfsizligi bo'yicha o'yinlar tavsiya qilish
- Amaliy misollar va tajriba asosidagi tahlillar.

Misol 1: Maktabgacha ta'lim tashkiloti.

Jizzax shahridagi 37-sonli DMTTda "Yo'l harakati qoidalari" mavzusida interaktiv mashg'ulot o'tkazildi. Mashg'ulotda:

- Yo'l belgilaridan iborat mini-labirint
- Avtomobil va piyoda rollari
- Multfilm ko'rsatildi
- Mashg'ulot yakunida viktorina o'tkazildi

Natijada bolalarning 85 foizi asosiy belgilarni eslab qoldi, 90 foiz bola esa to'g'ri yo'lni tanlashga muvaffaq bo'ldi.

Misol 2: Boshlang'ich ta'lim.

4-sinf o'quvchilari bilan "Yong'in chiqqanda nima qilamiz?" mavzusida dars o'tkazildi. O'quvchilar:

- Rolli sahna ko'rsatdi
- Muammoli vaziyatni tahlil qildi
- "Xavfsizlik uchun 5 qadam" plakati tayyorladi

Bu orqali bolalarda mustahkam esda qoladigan amaliy bilimlar shakllandi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning har tomonlama barkamol bo'lib voyaga yetishi uchun, eng avvalo, ularning xavfsiz hayot tarziga oid tushunchalari shakllantirilishi lozim. Bolalar xavfsizligini o'rgatishda interaktiv metodlar o'ta samarali hisoblanadi. Ular:

- Bolani markazga qo'yadi,
- Hayotiylikka asoslanadi,
- Faollikni kuchaytiradi,

- Esda qolishni osonlashtiradi,
- Qaror qabul qilish ko'nikmasini oshiradi.

Pedagoglar, tarbiyachilar va ota-onalar zamonaviy interaktiv metodlardan keng foydalanishlari lozim. Xavfsizlik madaniyati bolalikdan shakllanishi kerak. Zero, bu — farzandlarimiz hayoti uchun eng muhim asosdir.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi – Maktabgacha ta'limning davlat o'quv dasturi (2022–2026 yillar uchun).
2. M.Murodova, D.Jo'rayeva – “Maktabgacha yoshdagi bolalar bilan yo'l harakati qoidalari bo'yicha ishlash metodikasi”, Toshkent, 2020.
3. M.Abdullaeva, Maktabgacha yoshdagi bolalarga xavfsizlikni o'rgatish metodikasi. Toshkent: “Ilm ziyo” nashriyoti. 2020 yil.
4. Vygotskiy, L.S. (1991). *Psixologiya va pedagogika asoslari*. Moskva: Pedagogika.
5. U.Bekmurodov, “Ta'limda interaktiv metodlardan foydalanishning zamonaviy shakllari”, Pedagogika va psixologiya jurnali, №4. 2018 yil.
6. D.Xasanova, Bola xavfsizligi: ota-onalar va pedagoglar uchun qo'llanma. Samarqand: Registon nashriyoti. 2022 yil.
7. Z.Nurmuxamedova, “Interaktiv metodlar orqali bolalarda ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish”, *Ta'lim va taraqqiyot*, №2. 2021 yil.
8. UNICEF. Child Safety and Risk Prevention in Early Childhood Education. Geneva: UNICEF Publications. 2019 year.
9. World Health Organization. Improving child safety: A systematic guide. Geneva: WHO. 2020 year.
10. S. Jalolova va boshqalar. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. Toshkent: “O'zbekiston” nashriyoti. 2017 yil.